

JEKLARSKI PODJETNIKI PRIPOROČAJO NADALJNO VLADNO KONTROLO.

PO NJIH MNENJU JE POTREBNA V INTERESU INDUSTRIJE.

Jeklarska industrija ima dosti naročil.

Washington, D. C. — Jeklarski odbor "Ameriškega železnarskega in jeklarskega inštituta" je obdržal prvo skupno sejo z vojnim industrijalnim odborom, odkar je podpisano premirje.

Priporočil je, da vlada nadzoruje jeklarsko industrijo pri prehodu iz vojnih v mirovne razmere. Med jeklarskimi industrijalcem prevladuje optimizem glede naročil v prehodni dobi. Priporočili so, naj ne pride hipna sprememba v ceni ali delavski mezdji.

Po konferenci so dejali uradniki, če se opusti kontrola nad jeklarsko industrijo, bo logično padla cena. Ako se kaj takega zgodi, ne morejo tisti, ki so napravili zaloge jekla po določeni ceni, tekmovali z onimi, ki kupijo jeklo po nižji ceni. Z nižjanjo ceno za jeklo padejo tudi delavske mezde, kajti podjetniki bi bili prisiljeni znižati obratne stroške, da ne podležejo v konkurenčni boju.

Prvo skupno izjavo sta podala Baruch, predsednik vojnega industrijalnega odbora, in Elbert H. Gary, predsednik jeklarskega komiteja. Rekla sta, da se je razprava v splošnem sukala o izgledu, ki ga ima jeklarska industrija doma in na tujem in da se ohrani stalnost v jeklarski industriji. V interesu jeklarske industrije je neobhodna potreba, da ostane jeklarska industrija pod vladnim nadzorom.

Izjava te konference je radi tega značilna, ker podjetniki sami priporočajo, da naj ostane jeklarska industrija še nadalje pod vladnim nadzorom, da se ohrani stalnost v industriji. Do sedaj sme biti vajeni vse kaj drugega slišati od privatnih podjetnikov. Navadno so se z vso silo vpirali vladni kontroli v industriji in so jo smatrali za nekakšno oviranje industrije v njenem razvoju. Vojna je tudi podjetnike prepričala, da svobodna konkurenca škodi industriji. Tako se tudi tam spreminjajo nazori o formi v modernem gospodarstvu, ker jih marsikdo ni pričakoval.

OBTOŽILNI DOKUMENTI PROTI JAJONJEMU TRU- STU SO UKRADENI.

Chicago, Ill. — Misterij, s katerim so zvezne oblasti obdale tatvino obtožilnih dokumentov proti 25 članom jajčnega trusta, je postal še bolj nepredoren, ko so bili odpuščeni štirje detektivski, ki so v zvezi s afero. Dokumenti so bili shranjeni v pisarni Hinton G. Clabaugh, šefa zveznih detektivov.

V afero sta zapleteni tudi "lepi vdovi", ki sta privedli pojedine, pri katerih je teklo vino, da sta lažje pregovorili agente, da so ukradli dokumente.

Imena treh odpuščenih agentov so naznanili. Agentje so: J. M. Collins, sin bivšega policijskega načelnika John Collinsa, L. F. Miller in F. G. Halba, Sirec. Ime četrtga agenta je ostalo tajno, češ, da je mlad in je bil zapeljan od drugih.

Tatvino dokumentov so odkrili pred nekaj dnevi, ko so aretirali Henry Yepsena, šefa tvrde Marsh L. Brown. Obtožen je bil zarote in položitvi je moral \$10.000 poročila. Obtožnica mu očita, da je v družbi Mrs. Helen Scott in Mrs. Anabelle Masten skoval zarotniški načrt, da se polaste obtožilnih dokumentov.

Collins je bil že preje v kaši. Neka žena iz človeških nižin je pred nekaj tedni zaprisela izjavo proti njemu, ki je obudila senzacijo, toda Collins je bil oproščen, češ, da so to spletke njegovih sovražnikov.

V Chicagu prično s stavbinskimi deli.

TLAKOVALI BODO CESTE IN GRADILI MOSTOVE.

Stavbinsko delo je zaostalo zaradi vojne.

Chicago, Ill. — Zdaj bodo pihali z javnimi deli, da nadomestijo, kar se je zamudilo vsled vojne. Mestni uradniki so bili zelo zadovoljni, ko je došla iz Washingtona vest, da je vojni industrijalni odbor odstranil omejitve za stavbinsko delo. V zadnjem času je bilo v občini izvršenega toliko stavbinskega dela kot nič.

M. J. Faherty, predsednik odbora za lokalna javna dela, je dejal, da preklopi omejitve omogočuje izdelati bulevardsko zvezo med Michiganansko cesto in Dvanajsto ulico.

Na Dvanajsti cesti je treba zgraditi most in viadukt. Za nju nosijo večji del stroškov železnice. Delo na postaji Union je bilo tudi ustanovljeno. Mesto se bo obrnilo na zvezno železniško upravo, da dovoli izvršiti ta projektirana dela.

Michiganski cestni projekt so gradili v vojnem času. Delo so morali ustaviti, ker se je jeklo smelo rabiti le v vojne svrhe. Faherty pravi, da bodo razpisali nove ponudbe, ker najbrž pade cena materiala.

Mestni svetovalec George M. Maypole, predsednik odbora za evalvacijo železniških prog, bo v pradih konferiral z vladnimi uradniki, da prične z delom na železnicih, ki je bilo ustavljeno vsled vojne.

Cestni odsek naznanja, da prične s tlakovanjem ulic in hodnikov. V mestu je treba zgraditi tudi več novih mostov, ki jih niso gradili, ker je vojna industrija potrebovala jeklo in železo. Zdaj pohite tudi z gradnjo mostov in nadmostov, kar so zamudili v vojnem času.

Francis, komisar za javna dela, in podkomisar Burekhardt sta obdržala konferenco glede del po vojni. Izjavila sta, da čaka na besedo iz Washingtona, kako daleč se sme mesto spustiti v stavbinska dela. Zgraditi je treba več postaj za policijo in ognjevarstvo. Komisar Francis meni, da je treba takoj pričeti s temi zgradbami in naj se ne odlašajo z njimi.

Ustavljena je bila tudi gradnja privatnih hiš, ker ni bilo dobrih materialov ali je pa imel previsoko ceno. Graditi bodo borej pričeli hiše. Za stavbinske delavce bo v Chicagu kmalu dosti dela, ki so v vojnem času delali v drugi industriji, ker so bila stavbinska dela skoraj popolnoma ustavljena.

V DRŽAVI COLORADO NA- ROČAJO ŽGANJE.

Denver, Colo. — Komaj so pričela prihajati poročila, da zmaga popolna prohibicija v državi, so pričeli ljudje prihajati na rotovž, da dobe dovoljenje za naročitev žganja. Število teh proštev je tako naraslo, da so morali nastavitvi šest pisarjev, da zaostane vsem zahtevam.

Vsaki dan izdajo od 850 do 700 dovoljenj za uvoz žganja. Mesto dobi za vsako tako dovoljenje 50 centov.

PREDSEDNIK ZA VARSTVO OTROK.

Washington, D. C. — Senator Legroot iz Wisconsin je v družbi drugih senatorjev izdelal novo zakonsko predlogo za varstvo otrok, v kateri so izpuščene hibe, ki so dale zveznemu sodišču priliko, da je proglasil prejšnji zakon neveljavnim.

Predsednik podpira novo zakonsko predlogo za varstvo otrok, ki bo takoj predložena senatu. Zakonska predloga določa visok davek na vse produkte, ki jih izdelajo otroci.

ZIVILSKI UPRAVITELJ HOOVER ODPOTUJE V EVROPO.

PRESKREBTI IMA LAČNO EVROPEJSKO LJUDSTVO Z ŽIVILI.

Cenzura za kretanje parnikov odpravljena.

Washington, D. C. — Živilski upravitelj Hoover se mogoče danes odpelje s parnikom Olympic v Evropo. Tako govore uradniki živilske uprave. Mr. Hoover odpotuje na priporočilo predsednika Wilsona, da vodi delo za nasičenje lačne ljudstva v Evropi.

Odpravljena je cenzura za kretanje parnikov, in odkar je bilo proglašeno vojno stanje med Združenimi državami in Nemčijo, se je prvič zgodilo, da so dovolili objaviti ime parnika, s katerim se so odpeljali ali imajo namen odpotovati ameriški uradniki. S parnikom "Olympic" se odpelje tudi profesor Masaryk, prvi predsednik češkoslovaške republike.

Mr. Hooverja bodo spremljali dr. Alfonso E. Taylor, zastopnik vojnega obrtnega odbora in tudi živilske uprave, John W. Halla-well, ravnatelj državne upravne divizije, Robert A. Taft, član pravne divizije v živilski upravi, in Lewis Strauss, tajnik mr. Hooverja.

Mr. Hoover je konferiral z voditelji v senatu in jim dejal, da je nepotrebno zakoni podaljšati življenje živilski upravi, ki preneha s podpisom miru.

Več mesecev po minilo, preden bo sklenjen mir, medtem se bo pa živilska uprava približala koncu svoje naloge in podvezala bo potrebne korake, da sodeluje v Evropi pri reševanju problema ljudske prehranitve. Mr. Hoover je dejal senatorjem, da bodo mogoče potrebni zakoni, da bo lažje zalagati svet z živežem. Razložil je, da bodo pogodbe z vlado, ki so bile izvršene zakonito, še veljavne, ko preneha živilska uprava s svojim delom.

Razpravljali so tudi o živežnem položaju in mr. Hoover je razložil, kako sodi o situaciji in nalogi, ki jo je treba izvršiti, da ne bo ljudstvo stradalo v Evropi. Izrekel je, da bo treba daljši čas oskrbovati z živežem Belgijce, Srbe, Jugoslovane, Armece in druge narode v nekaj sovražnih deželah.

Mr. Hoover se namerava vrniti iz Evrope o Božiču. Dejaj je, da posveti posebne študije, kako naj se zalaga Nemčija z živilci. Ali naj se to izvrši za gotov denar ali na upanje.

Senator je povedal, da je odvisno od pridelka, če ostane več sladkorja v Združenih državah. Vzle temu, da mr. Hoover ni priporočil, da se razširi živilski zakon, so senatorji dejali, da je to važno vprašanje za kongres, ker se lahko dogodi, da pojdejo cene živežu hitro navzgor.

Gospodinjam in pekom je zdaj dovoljeno kupovati belo moko brez nadomestil, kajti živilska uprava je sedaj unaknila odredbo, ki je določala, da je treba z belo moko kupiti 20 odstotkov nadomestila.

ŠTEVILNE NESREČE NA LOVU.

Banger, Me. — Vsako leto je nekaj oseb ubitih pri lovu na srnce. V letu 1917 je bilo v državi Maine ubitih sedem lovecev. V letošnji lovski sezoni je bilo ustrelenih osem lovecev, kakih dvajset pa večalimaj ranjenih. Vzroke za take nesreče je iskati v malomarnem ravnanju s strelnim orojem.

SLEPARJI ARETIRANI.

New York, N. Y. — Z aretacijo dvanajstih uradnikov in delavcev Coastwise Lumber and Supply kompanije se je izvedelo od zveznih uradnikov, da je postala zarota, ki je imela namen oslepariti vlado za več tisoč dolarjev.

Delavska konfe- renca v Laredu je pričela.

PREDLOŽEN JE OBSEŽEN MIROVNI PROGRAM.

V programu sta osemurni delavnik in odprava industrijalne sušnosti.

Laredo, Tex. — Tukaj je pričela konferenca ameriškega in mehškega strokovno organiziranega delavstva, na katero so prihiteli delegati tudi iz nekaterih drugih ameriških republik.

Šlijo se glasovi, da predložijo konferenci mirovni program ameriškega delavstva, kajti konferenca ima značaj zborovanja panameriškega strokovno organiziranega delavstva.

Mirovna rezolucija, ki jo predložijo konferenci, priporoča ligo svobodnih narodov in se izreka proti takim mirovnim določbam, ki izvirajo iz maščevanja. Delavstvo se izreka s to resolucijo proti omejitvi industrije v sovražnih deželah izogol maščevalnosti. V nji je navedenih skoraj vseh štirinajst mirovnih točk predsednika Wilsona.

Program se izjavlja proti ekonomski teoriji, da je delo blago, zahteva odpravo industrijalne sušnosti, zahteva popolno svobodo govora, tiska in zborovanja, prizna mornarjem pravico, da lahko zapuste ladje v vsakem pristani, odreka pravico v mednarodni trgovini produktom, ki so jih izdelali otroci, proglašajo osemurni delavnik in zahteva pravico do porotne obravnave za obtožence.

Na konvenciji je bila predložena brzojavka predsednika Wilsona s katero je odgovoril na brzojavke eksekutive "Ameriške delavske federacije", v kateri je čestitala predsedniku Wilsonu, da je konec vojne. Brzojavka se čita: "Sporočilo eksekutivnega sveta 'Ameriške delavske federacije' je bilo sprejeto z velikim zadovoljstvom. Jaz se pridružujem njim v veselju radi trajnega napredovanja svobode."

ŠTIRJE MORNARJI SO SE REŠILI Z LADJE, ZADETE OD STRELE.

Honolulu, T. H. — Štirje mornarji so dospeli v tukajšnji pristan s parnika "Dumaru", v katerem je dne 16. oktobra udarila strela in ga zanetila. Rešila jih je vladna ladja, ki jih je odkrila 200 milj proč od otoka Guama. Rešeni mornarji so pretrpili strašne muke na morju.

Med rešenimi mornarji je tudi kapitan O. Borens. Drugi oficir A. E. Staats se je poškodoval, ko je z gorečega parnika skočil na plav. Živel je dokler ga ni rešila vladna ladja in je umrl na nji. Poškodbe so ga paralizirale. Odkar so rešeni mornarji zapustili goreči parnik in dokler jih ni rešila vladna ladja, niso rešeni mornarji povzili grifljeja jedi. Bil so devet dni brez živil. Pitna voda, ki so jo vzeli s sabo na plav, je postala dan pred rešitvijo.

Parnik je bil na potu iz San Franciscosa v Manila. Vkrkali so nanj gazolin in razstrelivo. Strela je udarila vanj, ko se je nahajal 25 milj od otoka Guama. Takoj je bil vseh parnik hipno v ognju, kljub temu so mornarji spustili v morje dva rešilna čolna. Pet mornarjev je ostalo na parniku, ko sta čolna odrinila. Vrgli so v morje plav, toda čolna sta se ponoči zgubila od plava. Čolna se vedno pogrešajo in ne vedo, kaj se je zgodilo z njima.

Na parniku je bilo šest in štiri-deset mornarjev. Rešili so se do sedaj samo štirje, ki jih je našla vladna ladja na odprtem morju.

VREME.

Danes mogoče dež, toda gorko; južni vetrovi. Solnčni vzhod ob 6:40 a. m.; solnčni zahod ob 4:29 p. m.

SOCIALISTI V HOLANDSKI POZIVAJO LJUDSTVO NA REVOLUCIJO.

VAL REVOLTE SE JE PRIVA-
LIL NA ŠVEDSKO.

Na Danskem je proglašena splošna stavka.

Rotterdam, 15. nov. — Holandska vlada je danes izdala proklamacijo, v kateri pravi, da ljudstvo ne sme slediti manjšini, ki poziva prebivalstvo na revolucijo. Dalje pravi vlada, da bo s silo, če bo treba, skrbela za red in mir.

London, 15. nov. — Nizozemski socialisti so organizirali kampanjo za strmoglavljenje monarhije in svoj cilj nameravajo doseči še ta teden. Pieter Toelstra, socialistični voditelj, je izjavil, da je prišel čas, ko delavski razred lahko prevzame vladno oblast v svoje roke. Toelstra je pozval delavce in vojake, da nemudoma organizirajo centralni delavsko-vojaški svet in krajevne sovjete po vsej deželi.

Butselaar, drugi delavski voditelj, je izjavil, da je armada stala z delavci in on poziva zadnje, da gredo v boj proti buržoaziji. "Zmagali bomo kakor so zmagali naši sodrugi v Nemčiji, Avstriji in Švici", je dejal Butselaar.

Iz Stockholma javljajo, da se je val revolte že privlil na Švedsko. "Social Demokratien" in "Aftenbladet" javno pozivata državni zbor, da naj hitro spremeni gotove točke v ustavi, dokler še ni prepozno. "Kajti drugi teden morja že pride sprememba".

Položaj v Holandiji doseže vrhunec krize v nedeljo, ko se vrli v Rotterdamu veliki delavski shod, na katerem se ima vršiti ustanovitev delavsko-vojaškega sveta. Toelstra taji, da je socialistično gibanje na Nizozemskem boljše-liko gibanje in svari delavce, da se ne smejo udajati boljše-likim sanjam, kajti holandski delavci lahko zmagajo brez krvave revolucije.

Narodni revolucionarni odbor je izdal večeraj manifest, v katerem obsoja dinastijo, tajno diplomacijo in državne dolgove ter poziva delavsko ljudstvo, da pomete s temi institucijami.

V Kodanju na Danskem se nadaljuje splošna stavka. Na poziv revolucionarnega odbora za generalni štrajk se niso še odzvale vse organizacije, toda kurjači so pustili delo do zadnjega moža in vsa plovba na morju je prenehala. V aredu so bile v Kodanju velike delavske demonstracije vsled aretacije nekaterih radikalnih sindikalistov. Izgredniki so prekukenili vozove po železnice in potrgali tračnice na nekaterih ulicah. Večino trgovin v mestu je zaprtih.

Generalni štrajk v Švici.

Zeneva, 15. nov. — Generalna stavka po odredbi delavsko-vojaškega sveta v Oldenu se je pričela v sredo o polnoči. Vlada je mobilizirala 25.000 mož za potlačanje revolte, toda ker vsled stavke ne železnice ne vozijo vlaki, ne morejo vojaške čete z mesta.

Slovenske dežele trpijo vsled po- manjkanja živil.

Bern, 15. nov. — Ameriška vojaška preiskovalna komisija, ki se je pravkar vrnila iz dežel nekdanje Avstrije, poroča, da je položaj tamkaj obupen. Čete, ki se vračajo z bojišča, so preplavile vse krave, in ker nimajo dovolj živeža, ga jemljejo s silo, kjer ga morejo dobiti. Vsi vlaki, po južni železnici so napolnjeni z vojniki, ki sede tudi na strelah. Zlasti trpe dežele blizu italijanske fronte (Kranjsko, Korosko in Primorje), ki so polne vojakov.

Tajnik avstrijske Rdečega križa v Švici izjavlja, da je akutna lakota neizogibna, ako ne pride pomoč od zunaj v štirinajstih dneh.

Program nove vla- de v Berlinu objavljen.

UVEDENA JE POPOLNA SVO-
BODA GOVORA, TISKA
IN ZBOROVANJA.

Organiziranje federativne repu-
blike je v polnem tiru.

Bern, 15. nov. — Socialistična vlada v Berlinu je objavila svoj politični in gospodarski program za uresničenje demokracije. Na prvem mestu je popolna svoboda tiska, govora, zborovanja, združevanja in vere, osemurni delavnik, odprava prisilne vojaške službe, splošna, enaka in tajna volilna pravica za oba spola z 20. letom starosti pri vseh volitvah in proporcionalno zastopstvo.

Vlada je tudi naznanila, da bodo vse žrtve revolucije, ki so padle zadnje dni v Berlinu, pokopane na pokopališču, kjer počivajo žrtve revolucije iz leta 1848.

Mnogo poročila iz Nemčije pokazujejo, da so revolucionarji že povsod gospodarji in organizirane federativne republike je v polnem tiru.

Boji so laburisti med Poljaki in Nemci v gornji Šleziji. Poljaki so okupirali nekaj mest na Poznanjskem in nadzorujejo demobilizacijo nemških čet. V Galiciji se vrše krvavi boji med Poljaki in Ukrajinci.

Socialisti tvorijo večino v vseh kabinetih raznih nemških republik. V Stuttgartu tvorijo vlado štirje socialisti in trije socialisti in Virtembergu je kabinet sestavljen iz štirih socialistov, enega progresista, enega klerikala in enega narodnega liberalca.

Iz Grosswardena na Ogrskem poročajo, da 2000 nemških vojakov, ki so prišli tamkaj kot prednja straža Mackensenev armade, v Rumuniji, z velikim odpuščanjem pozdravilo vest, da je kaiser padel in da je Nemčija republika.

Berlinska "Vossische Zeitung" javlja, da je rdeča garda v Brunswicku zmetala v ječo veliko število prejšnjih militarističnih oblastnikov. Revolucionarni tribunal v Berlinu je obsodil na smrt tri vojake in dva civilista zaradi ropa živil.

Vizorizirana vlada bavarske republike je poslala protest proti zavezniškim pogojem za premirje. Vlada pravi, da ljudstvo ne more biti odgovorno za globoke prejšnjega kaiserjevega režima.

"Arbeiter Zeitung", glasilo vizorizirane vlade na Dunaju, javlja, da je Karl Habsburg (bivši cesar) prosil vlado, če bi smel ostati na Dunaju ali kjerkoli v Nemški Avstriji kot privatni državljani, toda njegova prošnja je bila zavrnjena. Karl je nato odpotoval s svojo družino v Švico.

Bivši kaiser pod trojno stražo.

London, 15. nov. — Iz Haaga poročajo, da je holandska vlada postavila trojno vojaško stražo okrog grada Amerongen, v katerem je interniran Viljem Hohenzollern, bivši kaiser.

Amsterdam, 15. nov. — Berlinski "Tageblatt" poroča, da je kronprince ušel rebelom na fronti s pomočjo eroplana, na katerem je priletel na Holandsko.

Ko je Viljem došel v nedeljo zvečer v Maarne na begu z zapadne fronte, ga je tam sprejel grof Bentin, njegov stari prijatelj. Bivši kaiser je govoril: "Kaj si mislile o tem? Kakšna svinjarija!"

Podrobnejše vesti o njegovem odhodu iz glavnega stana nemške armade v Spaju se glase, da se je Viljem odpovedal prestolu čele potem, ko je žitel zavezniške pogoje za premirje. Kaiser je bil zelo divji in tolkel je po mizi, to pri mizi, mu je mirno rekli: pri mizi, je mu je mirno rekli: "Velikanstvo, drugega ne kaže, kakor da podpisemo pogoje".

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se na vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 70c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2687 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2687 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v objavi n. pr. (Nov. 15-18) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ALI JE FEDERACIJA JUGOSLOVANOV IN BALKANSKIH NARODOV UTOPLJA?

Svetovna vojna, ki je končala v petem letu, je nosila vedno bolj lice, da je vojna med dvema svetovnjima nazoroma: demokracijo in avtokracijo. O tem menda danes nihče ne dvomi na svetu, ki je opazoval dogodke v svetovni vojni do današnjega dne. Vojna med demokracijo in avtokracijo pa spreminja položaj, vstvarja nove probleme, ki jih bo morala rešiti demokracija v interesu svojega lastnega obstoja in vsega civiliziranega človeštva.

Zmage demokratičnih armad Združenih držav in ententnih zaveznikov so približale svetovno demokracijo dnevu, ko se bo morala resno pečati ne le z rešitvijo jugoslovanskega vprašanja, ampak tudi balkanskega problema. Jugoslovansko vprašanje je del balkanskega problema, in če se reši le jugoslovansko vprašanje, ni s tem rešen balkanski problem, ki lahko daje netivo k novim sporom, dokler ni rešen v interesu tam živečih narodov in svetovne demokracije.

Nemški imperializem ni nikdar želel rešiti jugoslovanskega vprašanja, še manj pa povoljne rešitve balkanskega problema. Nemški imperialisti so se zavedali, da jim je pot proti vzhodu odprta, dokler so Jugoslovani in drugi narodi na Balkanu razkosani in jih ne vežejo nobeni interesi med sabo. Če ostane na Balkanu status quo ante bellum, bodo imperialisti hujskali narode na Balkanu poslužujoči se ondodnih dinastij drugega proti drugemu, kakor sta to storili Nemčija in Avstro-Ogrska pred izbruhom prve in druge balkanske vojne in sedanje svetovne vojne. Nemčija si je hotela zgraditi most za svoje interese proti vzhodu, Avstro-Ogrska je pa stremila za povečanjem svojega ozemlja na Balkanu, čeprav tega ni povedala očitno. Pred izbruhom balkanske vojne je bila javna tajnost, da Avstro-Ogrska išče pot prek Soluna v Egejsko morje. Izvozna industrija v Avstriji ni bila velika pred izbruhom svetovne vojne, in če Združene države in zavezniki dovolijo, da Avstro-Ogrska obstane po sedanji vojni v njeni predvojni ali manjši formi z dinastijo na čelu, bo delala z vsemi močmi, da razširi svoj izvoz v balkanske dežele in končno doseže svoj cilj — Solun, o katerem so mogotci na Dunaju sanjali desetletja.

V Avstriji so bili agrarci in industrijalci iz narodnih razlogov proti gospodarskemu razvoju na Balkanu, posebno pa v najbližnji sosedni deželi — Srbiji. Pri tem prizadevanju so jih podpirali avstrijski militaristi, ki so vedno sanjali o maršu proti Solunu.

Če Avstro-Ogrska ostane po svetovni vojni monarhija tudi v manjši formi, tedaj sodi vsakdo napačno, ki misli, da se bo jugoslovansko vprašanje ali pa še širši balkanski problem rešil mirnim potom in v interesu svetovne demokracije. Na stvari se nič ne izpremeni, če habsburška dinastija ostane in se sedanja avtokratična avstro-ogrška monarhija spremeni v državo narodov v manjši formi, v kateri ima vsaka narodnost svojo avtonomijo, kajti gospodarski interesi Avstro-Ogrske bodo ostali neizpremenjeni in kot taki bodo na Balkanu razdvajali in ustvarjali vzroke za novo svetovno vojno. In če po svetovni vojni še Balkan ostane tak, kakršten je bil pred svetovno vojno, potem je nemogoče govoriti o trajnem miru, ampak Balkan ostane to, kar je bil pred svetovno vojno: netivo, ki lahko vsakčas izzove lokalno vojno, iz katere se razvije strahnejša svetovna vojna, kot je bila sedanja. Kakšne bodo posledice prihodnje svetovne vojne, ne bomo razpravljali na tem mestu, ker bi morali ugibati ali pa prerokovati. — Ugibanje in prerokovanje pa nimata realne podlage, zato sta tudi brez vsake vrednosti za sedanjo povoljno rešitev jugoslovanskega vprašanja in širšega balkanskega problema. Ti vprašanji se rešita najpovoljnejše v interesu sve-

točne demokracije, če se sedanja avstro-ogrška monarhija razbije in se štirje jugoslovanski narodi, ki imajo vsak svoj književni jezik, združijo v federativni republiki, iz katere se končno rodi balkanska federativna republika.

Ze štirje jugoslovanski narodi — Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari — se tako ločijo po literaturi, šegah in navadah, da je najprimernejša rešitev jugoslovanskega vprašanja federacija. Nihče ne more tajiti, da ne obstoje v narodnem življenju štirih jugoslovanskih narodov tako velike razlike, da bi posiljena centralizacija ne odzvala v ljudskih masah velikega odpora. Te razlike se seveda dajo odpraviti sčasoma, če se kasneje po izvršeni federaciji uvede en književni jezik za Jugoslovane, ki počasi izravna razlike, da odpadejo imena Slovenec, Hrvat, Srb in Bolgar in ostane le še ime Jugoslovan.

Na Balkanu samem so pa entnološke in politične razmere še bolj zamotane. Posebno velja to za Macedonijo, ki tvori nekako središče na Balkanu. Pred obema balkanskima vojnama je bila Macedonija pozorišče krvavih bojev in radi nje je vzplamtela druga balkanska vojna med dvema bratskima jugoslovanskima narodoma, od katere je Rumunska brez vsakega truda imela največji dobiček. Vse geografske, narodne in kulturne težkoče se dajo tudi na Balkanu rešiti s federacijo vseh balkanskih narodov, kateri se pridružijo tudi vsi Jugoslovani. To bi bila nekakšna liga ali zveza vseh balkanskih narodov, katerih severni del zdaj tvorijo Slovenci, ki bi se pridružila ligi narodov za demokracijo in trajen mir, kot jo ima predsednik Wilson v svojem mirovnem programu.

Ze v letu 1891 je srbski državnik Vladan Georgevič in kasneje ob izbruhu turške revolucije dejal, da le federacija omogoči vsem narodom na Balkanu miren kulturni razvoj. Federacija bi jamčila tem narodom, da se razvijejo mirno do najvišje kulturne stopnje, obenem bi pa zabranila vsako prodiranje nemškemu imperializmu proti vzhodu.

Če se jugoslovansko vprašanje in balkanski problem rešita na drug način, ne bo rešitev trajna, ampak bo le začasna. Vsaka razdelitev Balkana ali jugoslovanskih narodov bo le umetna, ki prejalaslejš izzove nove konflikte.

Nemški in drugi imperialisti se bodo do zadnjega vpirali združitvi Jugoslovanov, še bolj pa federaciji balkanskih narodov. V interesu svetovne demokracije pa je, da se ti narodi na ozemlju, na katerem geografsko tvorijo enoto, združijo v federaciji, ki bo zabranila nemškemu imperializmu, da ne bodo mogli več hujskati naroda proti narodu in izrabljati Balkan v svoje kolonistične namene. Federacija bo zblížala narode med sabo gospodarsko in kulturno, obenem bo tvorila mogočen jez proti imperialističnim željam, ki jih je Bismark izrekel z besedami "Drang nach Osten."

Socijalizem in boljševizem.

Kaj se je moralo zgoditi, se je zgodilo: s porazom kajzerizma je stopila na površje moč socializma. Socialistične republike se ustanavljajo na razvalinah avtokracije centralnih držav in socialistični val se širi tudi izven mej centralnih držav. V skandinavskih deželah, v Švici, na Nizozemskem, v Italiji itd., raste politična moč socializma.

Kdor je pazno zasledoval dogodke zadnjih par let, ni mogel pričakovati drugačnega zaključka, kakoršen je bil. Če je propadel kajzerizem, je popolnoma logično, da so prišle na krmilo nemške države stranke, ki so protikajzerske in te so socialistične. Mi vemo in ves svet ve, da je nemška večinska frakcija socialistične stranke podpirala vojno, kar ji je zameril ves socialodemokratični svet. Toda kljub temu, da so podpirali kajzerja, so se pripravljali zavzeti svoje mesto, kadar bodo razmere zanje dozele, prevzeti vlado nemškega ljudstva. Take razmere so prišle s porazom nemških armad na zapadnih bojiščih, s notranjim kaosom v bivši Avstro-Ogrski, z odstopom Bolgarije od vojne, z opešanjem Turčije in dozorevanjem mas za socializem.

Izgleda, kakor da so se uredništva velikih metropolitanskih dnevnikov, stari politiki, pristaši starega družabnega reda in drugi podobni krogi hipoma streznili in zagledali pred seboj grozečo pošast — boljševizem. Vse, kar je socialističnega, razglašujejo ti ljudje za boljševizem. Pametnejši priporočajo tolerantnost in prevdramost. V prvi vrsti znajo ločiti konstruktivni, znanstveni socializem od takozvanega destruktivnega boljševizma, ki je za poulično razsajanje in razdevanje. Vladajoča družba mora spoznati, da bi s nasprotovanjem konstruktivnemu socializmu, koder prihaja na površje, napeljala vodo na mlin destruktivnemu "boljševizmu."

V Ameriki se mudi angleška katoliška misija, ki se tudi čuti pozvano izreči svoje mnenje o boljševizmu. Škof Keating, član te misije je pred par dnevi dejal: "Boljševizem je najbolj vzemirljivo gibanje v moderni zgodovini. Vzglede Rusije naj bo v svari obema, delavstvu in kapitalizmu. Kapitalizem naj spozna, da delavstvo ne bo več dopustilo krivic, ki so se mu dogajale v prošlosti. Delavstvo pa naj se iz dogodkov v Rusiji nauči, da pomeni moč delavstva, ako se je rabi nepravilno, uničenje države."

Politika predsednika Wilsona je pomagati ljudstvu, da se hitreje rekonstruira, da se preskrbi z živili, kajti lakota je tista sila, ki vodi v anarhijo. Kjer prevladuje lakota, tam se vlada s tiranijo. Lakota in vlada sta pa dva glavna temelja anarhije.

Arthur Brisbane, priznani ameriški žurnalist in glavni urednik čikaškega dnevnika "Herald and Examiner" piše: "Idea boljševizma se razširja po Evropi z naglico kot se je razširjala španska influenza. Vi veste, da z morebitno izjemo Anglije in dvomljivo izjemo Italije, ne bo šest mesecev od sedaj nobenega vladarja več na njegovem tronu."

V koliko se bo njegovo prerokovanje izpolnilo, je težko reči. Toda fakt ostane, da je monarhistični sistem državne forme preživel svojo dobo. Kaj so danes vladarji? Zadnja dva, ki sta v resnici predstavljala glavno moč v svojih državah, nemški in avstrijski cesar, sta danes navadna privatnika. Človeka, ki sta ukazovala toliko milijonom ljudi še pred nekaj meseci, sta danes ubegnika in se treseta za svojo varnost.

Vojne je konec, toda na pozorišče je prišla druga, za bodočnost človeštva silno važna vojna, boj za prepored človeške družbe. Ljudje, ki se imajo svoji moči, bogastvu in vplivu zahvaliti staremu sistemu, se ne bodo podali kar tako, brez boja. Poskušali bo-

do ohraniti, oziroma podaljšati sedanji družabni sistem. Ekstremni radikalni elementi in ekstremni konservativni elementi so tista sila, ki ustvarja anarhijo. Zato je potrebno, da ljudstvo ostane trezno, da dela premišljeno, da ne sledi demagogičnim kričavcem, nego se združi okoli razsodnih ljudi, ki bodo privedli ljudstva v boljše bodočnost.

Ako se bo konstruktivni nemški socialni demokrati poorečilo obvladati demagogične elemente, tedaj bo Nemčija v morda zelo kratki dobi postala res to, kar imenujemo socialistično državo. Najvažnejše vprašanje, ki ga ima pred seboj nemška socialistična vlada, je preprečiti civilno vojno, ki je prizadejala Rusiji toliko gorja. Nemški socialisti so se lahko mnogo naučili iz ruske revolucije in ako bodo znali te vzglede porabiti v svoj prid, se ruski dogodki v Nemčiji ne bodo ponovili.

Čikaška "Daily News" piše, da prevladujeta mišljenje velikanse večine evropskega ljudstva dve vodilni osebi, ameriški predsednik Woodrow Wilson in vodja ruskih boljševikov, Nikolaj Lenin. Predsednik Wilson propagira pravičen mir za vsa ljudstva vseh narodov. Na svoji strani ima vse tiste sloje, ki so spoznali, da družba po vojni ne sme ostati več taka, kakršna je bila pred vojno. Urediti jo je treba tako, da bo odgovarjala pravičnim potrebam vseh slojev in jo zgraditi na najširši demokratični podlagi. V tem oziru ima Wilson mnogo nasprotnikov, toda če bo znala masa na nasprotujoče kroge napraviti pritisk, bodo morali visoki svetovni lordi pristati na principe, katere je ves čas te vojne zagovarjal predsednik republike Združenih držav.

Omenjeni časopis vprašuje: "Kake vrste voditelj je potem Lenin?" List odgovarja: "Lenin je propagator razrednega sovrastva, vladanja družali, splošne konfiskacije, divje tiranije! To ni demokracija! To ni socializem! To je strast razdiranja."

Z dnem 14. novembra je "Daily News" posvetil članek ruskim boljševikom, z ozirom na njihovo vlogo, ki so jo igrali v revolucionarnem gibanju v centralnih in drugih sosednih državah Rusije. Članek je zanimiv, ne za to, da je članek zanimiv sam na sebi, ampak zato, ker je izšel kot uredniški članek v največjem čikaškem listu, ki mu samo oglaš velikih tukajšnjih trgovin prinašajo več milijonov dolarjev dohodkov na leto. Izmed vseh kapitalističnih listov kaže ravno ta list največ razumevanja o položaju ter je, kar se njegove uredniške politike tiče, v primeri z drugimi listi, toleranten. Ta članek se glasi:

"Sedaj, ko se je sistem delavsko vojaških svetov razširil po velikem delu Nemčije, je upati, da bo publika čula zadnje nemestne teorije, da je Lenin iznašel boljševizem za to, da z njim pomaga nemškemu generalnemu štabu. Lenin je revolucionaren fanatik, ki bi vzel denar iz vsakega vira in napravil vsakojake obljube vsaki imperialistični državi in potem bi prelomil obljube in porabil dobljeni denar za razširjenje revolucionarne propagande po vsem svetu. Ta fakt bo sedaj lahko jasen tudi našemu Odboru za javne informacije v Washingtonu, če bo stvarno razmotrival o Leninovi politiki napram nemški revoluciji.

Lenin je obljubil Nemčiji, da ne bo poslal nobene boljševiške propagande v nemške teritorije. On je dal to obljubo, ko so ruske armade drle s fronte in ko je nemška armada stala na njegovem vratu. Ali je pa tudi držal svojo obljubo? Niti najmanj.

Še pred sklenitvijo miru v Brest-Litovsku je dejal, da bo poskušal vzbuditi revolucionarno gibanje v Nemčiji. V pogodbi pa je obljubil, da ne bo poskušal nič takega. Toda takoj po podpisnem miru je šel takoj na delo ter s svojo svojo močjo pospeševal revolucionarno propagando.

V Berlin je poslal boljševiškega poslanika in v istem času je poslal boljševiško propagando v kajzerjevo glavno mesto v posiljenih kovčkih, napolnjenih s boljševiško literaturo. Poslal je boljševiške agitatorje na Švedsko, Dansko, Norveško, na Ogrsko in v Avstrijo, na Nizozemsko in v Švico, dežele, ki meje na Nemčijo. Potrošil je milijone rub-

ljev za vzdrževanje teh agitatorjev in literarno propagando. Svoje vplive so razširili v Nemčijo s tem, da so prišli v dotiko z nemškimi socialisti ekstremnega tipa, ki so pristaši Karla Liebknechta, Franc Nehrunga in Roze Luxemburgove. Svoj vpliv so razširjali med nemške strokovne organizacije in celo v nemško armado in mornarico. Nekateri teh agitatorjev so bili Rusi, drugi Nemci, toda vsi so gledali v Moskvo na Lenina za aspiracije in pomoč.

Končno je nemška vlada spoznala boljševiške zvižake. Eden njegovih zadnjih dejanj je bil, da je odločila boljševiškega poslanika iz Berlina, ker je spoznala njegov vlogo v širjenju boljševiške propagande v Nemčiji. Toda agitacija je bila že v polni rasti in sedaj vidimo posledice v neustavih delavskih in vojaških svetih zgrajenih natančno po ruskem načinu.

Čitatelje lista "Daily News" se je pripravljalo na ta dogodek pred meseci s poročili, priobčenimi v tem listu od njegovega poročevalca L. E. Browna. Skoro osamljen izmed vseh poročevalcev inozemskih listov v Moskvi, je Mr. Brown spoznal pravi karakter in prave namene boljševiške vlade z ozirom na njeno mednarodno stališče. Ta karakter in ti nameni so ravno tako sovrastni kapitalizmu v Nemčiji, kakor povsod drugod. Poročali so, da je Raymond Robins, ko se je vrnil z misijo Rdečega križa iz Rusije, dejal sledeče: "Boljševiki napadajo obstoječo družbo vespovsod. Toda Nemčija je zanje blažje kot pa Francija, Italija, Britanija in Združene države. Oni streljajo na zaveznike na daljavo, med tem, ko streljajo v Nemčijo na cilje. Zato bodo udarili Nemčijo prvo in najhujše." To razumno prerokovanje se je sedaj uresničilo.

Notranji polom Nemčije ni samo zaslug notranjega boja proti imperializmu, ampak tudi zaslug notranjega boja proti kapitalizmu. Ta boj proti vsemu kapitalizmu se je utrjeval v Nemčiji vsled vzgledov in propagande iz Moskve. Med može, ki so razbili Nemčijo, moramo zabeležiti tudi ime ruskega plemenitaja, ki se je rodil pod imenom. Ulanov, ki se sedaj bori proti vsemu plemstvu, proti vsaki aristokraciji in bogastvu, družabnemu redu in varnosti vespovsod, pod preje pisateljskim imenom, ki je pa sedaj ime meča, Nikolaj Lenin.

"Daily News", pripisuje Leninu mnogo večje zasluge za revolucijo v Nemčiji, kot pa marsikateri socialist. Ruski socialisti izven boljševiških krogov, ki se nahajajo v inozemstvu, so trdili, da je revolucija v centralnih državah nemogoča toliko časa, dokler ne bodo nemške armade poražene na bojiščih. Dokazovali so, da bo tudi ruska revolucija brezuspešna, ako ne bo kajzerska Nemčija premagana, kajti Nemčija bo v slučaju zmage tudi v Rusiji vpeljala svoj avtokratični sistem, kot ga je uvedla v Ukrajini, ruski Poljski, Litvinaki, na Finskem itd.

Največ zaslug za poraz centralnih držav ima vsakakor Amerika z Wilsonovo politiko, ki je zadal centralni avtokraciji udarec za udarec. Res je, da so boljševiki razširjali svojo propagando v Avstro-Ogrski in Nemčiji, toda dokler so bajoneti močnejši, kakor pa literatura in predavanja, toliko časa se je treba boriti s puško proti puški.

Glavni temelj avtokracije je sedaj izpodbil in človeška družba se nahaja na pragu velikanskih preuredb. Imeli bomo priliko videti politične krize, morda tudi revolucije, kajti porod nove družbe ne bo brez bolečin. Bolečine pa bosta prizadejala družbi ultra radikalni in ekstremni, konservativni elementi. Človeštvo pa bo prestalo te krize in bo s svojo treznostjo prešlo skozi nevarnost destruktivnega boljševizma, ter zgradilo temelje, ki so potrebni za razvoj bodoče družbe.

POPLAVA V TEXASU.
Dallas, Tex. — V severnem in centralnem Texasu je padel dež skozi šest in trideset ur. Reki Trinity in Brazos sta silno narasli. Oblastveni organi so izdali svrtila pred poplavo, kajti reke, ki se izlivajo v nju, so prestopile bregove na nekaterih mestih.

Razno iz inozemstva.

Vojni vjetniki zapuščajo Nemčijo.

Pariz, 15. nov. — Iz Nemčije je prišlo brežični poročilo, da so zavestni vojni vjetniki svobodni in preskrbljeni je vse potrebno, za njihov odhod iz Nemčije. Med obojbojnimi vjetniki je 420.000 Francozov in 2532 Američanov; ostali so Angleži, Rusi in Italijani. Prvi osvobodeni vjetniki so že prišli v Alzacijo-Loreno, katero zdaj zasedajo francoske čete.

Belgija bo izpraznjena še pred nedeljo. Jutri pride v Spa (kjer je bil glavni stanišče nemške armade) mešana zavestna misija, kjer se snide z nemškimi zastopniki z ozirom na dogovor, kako izvesti gotove pogoje premirja.

Neki ameriški letalec se je večraj spustil na tla v Kolnu na Nemškem.

V Versaillesu so v teku velike priprave za mirovni kongres. Po želji angleške vlade se kongres otvori po generalnih volitvah v Angliji, to je v drugi polovici meseca decembra. Kakor je slišati iz mnogih virov, se bo mirovni kongres vršil najbrž v Versaillesu; nekatere zavestne vlade so že najele hotele v Parizu za svoje delegate. Pred kongresom se bodo vršile mnoge konference, ki se bodo bavile z živčnim položajem v centralnih državah in mnogimi drugimi vprašanji.

Edoca zastava na nemški fronti.

London, 15. nov. — Po vesteh iz Amsterdama pripovedujejo civilisti, ki so večraj prišli iz Brusla v Ghent, da v glavnem mestu Belgije je vzhajajo rdeča zastava. Nemški vojaki so pobili več kakor sto oficirjev in v ljutom boju je bilo ubitih tudi več belgijskih civilistov.

Revolta v nemški armadi, ki se še nahaja v Belgiji, se je razkrija do zadnje garnizije in položaj za Belgije je postal kritičen. Pojavili so se tudi hoji med Belgijci samimi. Osvobodeni Belgijci iz Valonije so se vrgli z velikim srdom na flemiške Belgijce, katere dolže špionstva v prid Nemcem. Belgijski socialisti so tudi organizirali rebelno gibanje. Belgijski kralj Albert je že pozval parlament na delo, da izdela gotove spremembe v ustavi z namenom, da dobi ljudstvo več pravice.

Nemška armada, kar je je ostalo na zapadni fronti, oziroma kar se je pomeče domov, je popolnoma pod kontrolo revolucionarjev. Vojaški sveti so se organizirali v Bruslu, Antverpu, Liegu in drugih krajih.

V nedeljo popoldne so prišli v Brusel delegati, ki so pozdravili vojake in belgijske civiliste v imenu nemške republike. Eden delegatov je govoril z balkona governerjeve palače veliki množici ljudstva in med drugim je dejal: "Tri milijone Nemcev je bilo ubitih tokom vojne in to je dovolj. Zdrži mo se vse za mir". Nato so delegati obiskali nemškega guvernerja Faulkenhausa in mu predložili zahteve revolucionarjev, katere je sprejel in takoj potem resigniral. Zahteve so bile, da vse vojaške enote od kompanije do divizije izvolijo svoje odbore in vse na redbe poveljnikov morajo biti predložene v odobritev tem odborom. Medtem so z balkona govorili nemški, belgijski in francoski socialisti nakar je neki vojak razobrazil rdečo zastavo med burnim aplavzom množice.

Nato so vojaki potrgali s sebe cesarske konkarde, prelomili puške na dvoje, zmetali cevi v bližnji kanal in marširali po ulicah, prepevajoči marseljezo.

Maršal Hindenburg je poslal vojaškemu odboru pismo, ki se glasi: "Gorko simpatiziram s prerojeno Nemčijo. Vojaki se morajo pokoriti ukazom vrhovnega vojaškega sveta. Nemčija mora imeti mir".

Ženska organizacija v Nemčiji apelira na žene v Ameriki za olajšavo pogojev.

Washington, 15. nov. — Vojni department je večraj obelodanil dve brežični brzojavki iz Berlina. Prva brzojavka, ki je naslovljena na ženo predsednika Wilsona, vsebuje apel ženskega Narodnega Sveta v Nemčiji za spremembo pogojev v pogodbi za premirje, posebno pa točke, ki določa, da Nemčija izroči zavzemnikom 150.000 želenzijskih vagonov. Apel se glasi da niso žene in otroci v nobeni državi toliko pretrpeli vseh vojnih kot v Nemčiji, toda vsled izročitve vagonov ne bo mogoče dovažati živil v mesta, vsled česar bo na mi-

ljone žensk in otrok izpostavljenih smrti radi lakote. Ženski Narodni Svet prosi gospo Wilsonovo, naj s pomočjo žensstva v Ameriki apelira na ameriško vlado in zavestne vlade za olajšanje pogojev in s tem reši žene in otroke v Nemčiji še večje katastrofe. Gertruđe Baumer in Alice Salomon sta podpisani na brzojavki.

Druga brzojavka je adresirana na znano gđ. Jane Adams v Chicagu in vsebuje enako prošnjo. Brzojavka zaključuje: "Žene v Nemčiji smo zdaj svobodne volilke v svobodni republiki. S prisrčnim pozdravom Anita Augsburg".

Generalne volitve na Angliškem.

London, 15. nov. — 14. decembra se vrše volitve za angleški parlament; 4. decembra bodo nominacijske volitve in štetje glasov bo 28. decembra.

Po novem volilnem zakonu imajo žene nad 30. letom starosti volilno pravico, moški od 21. leta in vojaki pod 21. letom, vsled česar se je število volilcev pomnožilo za osem milijonov oseb.

Volilni boj bo hud in od izida volitev je odvisno, dali še ostane na krmilu sedanja Lloyd Georgeva koalicijska vlada. Delavska stranka, ki je sprejela naravnost revolucionarni program, se maslji-vo pripravlja za volilno bitko. Izvrševalni odbor delavske stranke je večraj sklenil, da zaključeno sedanja parlamenta izstopijo vsi delavski ministri iz kabineta.

Angleški delavci zahtevajo zastopstvo za delavski razred na mirovni konferenci.

London, 15. nov. — Delavska stranka je predložila vladi zahtevo, da mora biti mirovna konferenca odprta z vsemi delegatskimi pravicami tudi zastopnikom delavskega razreda. Predložil je predlog francoskih socialistov, da se istočasno vrši mednarodni socialistični kongres.

Revolucionarno gibanje na španškem.

London, 15. nov. — Iz Madrida javljajo, da je bilo večraj tam več republikanskih shodov, ki so se končali z izgredi; mnogo oseb je bilo aretiranih. V Barceloni demonstrirajo delavci za republiko.

AVSTRIJSKI PODJETNIKI SE PRIPRAVLJAJO ZA POTLAČENJE DELAVCEV.

Washington, D. C. — Biro za delavsko statistiko v delavskem departmentu je prejel vtis iz članka, ki je izšel v "Correspondenzblatt der Gewerkschaften Deutschlands" in ki izide v prevodu v "Monthly Labor Review", da se avstrijski podjetniki že pripravljajo, kako bodo pestili delavce v mirnem času. Avstrijski podjetniki so bili vedno nazadnjaški, in zato se ne pripravljajo, da bi bili z modernimi stroji in napravami v svojih obrtnih kos v mednarodnem tekmovanju, ampak pripravljajo se, da delavce uklenejo za v hujše suženjske sponje.

"Review" razpravlja o avstrijskih delavskih razmerah pravi: "Kratkovidni podjetniki vidijo rešitev industrije v tem, da obdrže delavce v podanih in tako se avstrijski podjetniki, ne brigajoč se za potrebe države in industrije s krepkim in učinkovitim delavstvom, trudijo, da potlačijo izvršitev te zahteve. V ta namen so nedavno zedinili svoje organizacije, računajoč, da škodijo delavcem. Tri najbolj vplivne podjetniške organizacije "Industrijski klub", "Centralna avstrijska podjetniška zveza" in "Avstrijska podjetniška zveza" so se združile in ustanovile "Centralno federativo avstrijskih industrij z namenom, da branijo interese podjetnikov kot razreda. Od treh imenovanih organizacij je bila najbolj vplivna prva, obsegajoča skoraj samo velikodostojne magnate. Druga organizacija je obsegala primerno velika industrijska podjetja; v letu 1917 je imela 2.000 članov, ki so zaposlili pol milijona rok.

Fakt, da so tri organizacije žile, kaže na važnost, ki jo po- z različnimi cilji in nameni združujejo na formacijo centralne organizacije, da čuvajo tem boljše svoje interese. Medtem, ko je obžalovanje vredno, da je ta pot težja napravljena proti delavskemu razredu, je še bolj obžalovana vredna, ker je dokaz že za

večje zanemarjanje pravih interesov industrije, kajti delavci in njih strokovne organizacije se bodo postopoma obrambnih sredstev proti pojačanju napadalnega orožja njih gospodarskih nasprotnikov in bodo pokazale podjetnikom, da razvoj njih organizacij ne bo škodil delavskemu razredu, ki bo črpal nauk iz tega razvoja." Avstrijski podjetniki so ostali stari avstrijski podjetniki in se niso prav nič naučili iz sedanjih dogodkov. Hvalvetrežno je, da so njih nameni razkrinkani in da je svet spoznal, da so najbolj stranski sovražniki delavske avstrijske podjetniške, ki so kovali načrte za izkoriščanje delavskega v Avstriji, ko je to delavstvo krvavilo na frontah. To razkritje pokazuje tudi vso zanikrnost avstrijske vlade, ki je podjetnikom svobodno dovolila, da izdelajo načrte za zaslužnje delavskega po vojni.

Ameriške vesti.

McADOO PRIPOROČA ENŽANJE DAVKOV ZA DVE MILJARDI.

Washington, D. C. — Finančni tajnik McAdoo je priporočil v pismu na senatorja Simmonsa, predsednika finančnega odbora, da naj se davčna predloga revidira, tako da bo prinesla v letošnjem fiskalnem letu \$6.000.000.000 mesto \$8.000.000.000. Finančni tajnik pravi, da bo konec vojne znižal vladne stroške in radi tega priporoča znižanje davka.

Vsled tega priporočila, da se v kolebarskem letu 1919 ne plača manj kot \$6.000.000.000 davka, v kolebarskem letu 1919 pa ne manj kot \$4.000.000.000.

Davek na profit in dohodnino naj se plača v štirih četletnih obrokih, pričenši z 21. marcem.

Davek na nadprofit naj ne bo višji v letu 1919 kot je določen v zakonu iz leta 1917.

Finančni tajnik pravi dalje, da je 1. junija cenil, da bodo troški v letu, ki konča 30. junija 1919, znašali \$24.000.000.000. Nato navaja vrste, po katerih je prišel vsled sklenjenega premirja do prepričanja, da bodo troški znašali okoli \$18.000.000.000.

Mr. McAdoo ni razpravljaval o petem posojilu, ki ga razpišejo mogoče spomladi. Toda v podučnih krogih sodijo, da bo znašalo okoli \$5.000.000.000.

STARA IGRA SE VEDNO BOGATI SLEPARJE.

Chicago, Ill. — Sleparki se neradi uče novih iger, ker jim stare in obrabljene igre še vedno hojijo toliko, da lahko udobno žive na račun ljudi, ki jih ne sreča pamet v njih življenju. O tej resnici se je prepričal tudi Italijan John Samaras, ki sedaj žalosten sedi v svoji utici za znaženje čevljev in preklinja prebrisane sleparje, ki si za svoje žrtve izbirajo varčne ljudi. Samaras lastuje še utico za znaženje čevljev na Clarkovi ulici, toda njegovi prihranki v visokosti \$1.600 so šli.

Slepar je bil njegov naročnik. Zahajal je k njemu, da mu je znal čevljev. Nekega dne mu je razkril, da bi rad izročil zaupni osebi \$8.000, ki so namenjeni za prebivalce v Italiji, prizadete od vojne, ker mora odpotovati po poljih. Zaupna oseba mora imeti denar in ga njemu pokazati, da ga res ima. Samaras je prijel za vado. Šel je po svojih \$1.600 in jih izročil navihano, ki jih je pred njegovi očmi poleg svojih \$8.000 zavezal v robec. Zvečer je John z veseljem odvezal robec, da prešteje denar. Razočaranje je bilo veliko. V robcu je bil naveden nastrižen papir in zavil v desetak.

John je sedaj za eno modrost bogatejši, toda njegovi prihranki večletnega dela so šli.

SVARILLO ŽIVINOREJCEM.

New York, N. Y. — William Horace Hoskins, dekan na new-yorskem živnozdravniškem učilišču, priporoča farmerjem in živinorejcem, naj se poprimejo umne živinorejce. Živali, ki ne dajajo dobička, naj se prodajo mesarju, da se ne mče proč krma, ki je potrebna za rejo živali, od katerih imata farmer in živinorejec dobiček.

Dekan Hoskins pravi, da se je v zadnjih 15. letih pomnožilo pre-

bivalstvo za 20 odstotkov, goveje črede so se pa skrcile za 2 odstotka. Kadar nastanejo take razmere, se draži meso, čevlji in usnje.

Vsled nalezljivi bolezni je poginilo toliko živali, da reprezentirajo vrednost \$250.000.000.

Dekan Hoskins pravi, da so v minoleni letu iz 400.000 zaklanih živali skuhali mast, olje, mlo, umetno gnojilo itd., ki so jih zvezni nadzorniki zaznamovali, da so nevihtne kot človeška hrana. Po njegovi sodbi bi morale biti še nadaljnjih 400.000 zaklanih živali kontumaciranih.

Mr. Hoskins pravi, da bodo morale občine, zvezne in državne oblasti nastaviti večje število živnozdravnikov, da se znižajo izgube v živinoreji.

MORILEC ODKRIT.

Chicago, Ill. — Pred par dnevi je bila umorjena bolniška strežnica Lola Almon v bolnišnici Post-Graduate. Umor je zbudil splošno pozornost in policija se je trudila, da odkrije neznanega morileca, ki je po storjenem umoru zbežal.

Policija je med drugimi osumljenici prišla nekega Franka L. "Whity" Clarka, ki je po daljšem tajanju, ko je spoznal, da ga laži ne rešijo iz zagate, priznal, da je ustrelil bolniško strežnico.

Polijski načelnik Alcock prištevja Clarka bebo, to je med hudodelce, ki hodijo okoli in jih ljudstvo ne smatra nevarnim, dasiravno se je bati, da se vsak trenotek obudi v njih zver in izvrši kakšno hudodelstvo.

Clark je napravil sledečo izpoved.

"Vsako jutro sem imel navado vstati pred peto uro. Šel sem došli v stransko ulico, stal v temi in gledal bolniške strežnice, ko so se oblačile. Še mislil niso na to, da je tako zgodaj kdo dole in zavese so bile potegnene navzgor.

"V soboto sem stopil k oknu in dal mogo nojo notri. Neke dekle je zakričala in zbežal sem.

"V sredo sem šel skozi klet in po zadnjih stopnicah do okna. Splezal sem gori in šel v temi do vrat in jih zapri. Duri so zakripale in nekdo se je zbudil. Ko sem se obrnil proti postelji, mi aleš, da je samo ena ženska v postelji, so se vrata za menoj odprla in nekdo je vstopil.

"Dve ženski sta zakričali na postelji in ustrašil sem se tako, da nisem skoraj mogel gahiti. Potegnil sem samokres in prišel streljati. Celo v temi sem zamisljal, preden sem sprožil samokres.

"Ko sem oddal več strelcev, sem skočil k oknu in tekel skozi klet in se vrnil v moj hotel, kjer sem legel v posteljo.

"Stopil sem v hotel, ne da bi me kdo videl. Ostal sem tam do 11 dopoldne in odšel v neki salun na južni strani mesta.

Clark je priznal policiji, da je Polijski načelnik je izjavil, da je nemogoče preprečiti te vrste zločinov, dokler je bebem dovoljeno, da se svobodno gibljejo med ljudstvom.

VELIK POŽAR.

Upper Sandusky, Ohio. — Pričelo je goreti v notranjem mestu in iz majhnega ognja se je razvil velik požar, preden so ognjegasei prihiteli na lice mesta, ki je napravil \$250.000 škodo.

Pogorelo je tucat trgovskih hiš in v pepelu je hotel Fetter. Poškodovana je tudi okrajna hiša.

Zid je pokojal pod sabo deset oseb. 30-letni Edward Hart in 33-letni Edward Orians sta dobila tako težke poškodbe, da jim najbrž podležeta. Ognjegasei so z velikim trudom rešili deset oseb iz drugega nadstropja Oshornovega prenočevališča, ki je bilo v plamenu.

Ena četrtina škode je kriča z zavarovalnino.

STARČEK SE JE IZGUBIL V PRASUMI.

Portland, Ore. — 70-letni Henry A. French se je izgubil najbrž v šumah gorovja Cascade blizu Monte Christa, Wash.

Odšel je pred meseci v pragod in od tega časa ga še niso videli. Organizirali so rešilne partije, ki so preiskale vse kote, toda našle ga niso. Ko je starček odšel v gozd, se s sabo nesel fotografsko kamero. Njegov sin L. H. French je organiziral kasneje še posebej rešilen

Slovenska Narodna Podporna Jednota. Ustanovljena 9. aprila 1904. Inskorp. 17. junija 1907 v dr. Illinois. GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS. UPRAVNI ODBOR: Predsednik: John Vogrli, box 290, La Salle, Ill. I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans. II. Podpredsednik: Josef Kuhel, 9523 Ewing Ave., So. Chicago, Ill. Tajnik: John Verderbar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Blagajnik: Anton J. Terbove, P. O. Box 1, Cicero, Ill. Zapiskar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill. NADZORNI ODBEK: Jože Ambrožič, Box 351, Canonsburg, Pa. Paul Berger, 2836 So. Karlov Ave., Chicago, Ill. POHOTNI ODBEK: Asten Erast, Box 140, Canonsburg, Pa. Jože Radtšek, Box 432, Smithton, Pa. Radolf Platšek, Box 432, Bridgeville, Pa. Jakob Miklavžič, L. Box 3, Willock, Pa. M. Petrovič, 14815 Hale Ave., Collinwood, O. UREDNIK PROSVETE: Jože Zavertalk. VEHOVNI IZDAVNIK: F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. VSE DENARNE ZADEVE IN STVARI, ki se tičeje gl. upravnega odbora in S. N. P. J., naj se pošiljajo na naslov: JOHN VERDERBAR, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov JOŽE AMBROŽIČ, Box 351, Canonsburg, Pa. Pritožbe preprijetive vsebine, ki sta jih rešili prva in druga instanca se pošiljajo na naslov: ANTON ERAST, Box 140, Canonsburg, Pa. VSI DOPISI, rasprave, članki, naznanila itd. na "Prosveto" se pošiljajo na naslov: UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VRE UPRAVNIŠKE STVARI, naročnina, oglasi, se pošiljajo na naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. V korrespondenci s tajništvom S. N. P. J., uradnim listom in upravljalstvom "Prosveto" ne rabite imena uradnikov, marveč napišite naslov, ki je tu naveden, ako lajste, da bo vsaka stvar hitro rešena.

oddelek, toda ves trud je bil zaastonj. Pred dvestimi leti so iskali rudno okolje Monte Christa. Rockefeller je baje tam napravil z njegovi mrdniki \$2.000.000 čistega dobička. Vsa pokrajina je prevrtna od izkalcev rude in na mnogih krajih so jame do 200 čevljev globoke, v katerih se zdaj nahaja voda. Okoličani in ondohni prebivalci sodijo, da je starček najbrž zabredel v tako zapuščeno jamo, v kateri je našel svojo smrt. SKRIVAJTE VEHALICE FREED OTROCI. Chicago, Ill. — 3-letna Stella Homala se je igrala z vžigalicami in pri tem je vprasnila vžigalico, ki je vnela njeno obleko. Preden je došla pomoč, je zadobila tako hude opekline, da jim najbrž podleže.

SMOLA TATOV. Chicago, Ill. — Trije pridaniči so ukradli avtomobil H. P. Epstein, toda daleč niso prišli, kajti ti imeli so smolo. Nasproti jim je stopil polijski seržent Patrick Hamilton in jim ukazal, da naj obstoje. Pridaniči se niso zmenili za njegov opomin in policaj je nanje odprl ogenj s tenile učinkom: 20-letni Edward Tracy se nahaja v pobiljevalniški bolnišnici s kroglo v vratu. 18-letni Leonard Barrigan in Michael Kearney sta pa v zapora.

Krojaca na Ely in okolici se priporočava za krojaško delo nove obleke, zimске sukne, čistene, krpanje, likanje, barvanje, moške, ženske in otroške obleke. Smo v zvezi z najboljšim Dry Cleaning in Dye House družbo. Naša delavnica je v bliskovnem posredstvu. JOHN KOMATAR, and ELY, MINN.

Doktor B. F. Mullin "specialist" Pittsburgh, Pa. 411 Fourth Ave., (Nasproti gl. poštni, 4. postajo od Smithfield St. Poizite na napis s molito izmenom). Jas sem najstarejši zdravnik specialista za Slovence v Pittsburghu. Zdravim te več kot 30 let bolne moške in ženske. Odravil sem te na tisoče in tisoče oseb in moram tudi vam. V zdravljenju raznih boleznih imam največjo izkušnjo. Nabin sem najboljša zdravila. Imam najboljši električni stroj za preiskavanje, potom katerega se vidi celo vaše telo kot na dlan. K meni prihajajo ljudje od blizu in daleč, da jih zdravim. Zdravim razne bolezni uspešno in naglo. Govorimo čisto slovensko. Moje cene so skromne. Znanstvenost privede vas do zdravja. Privede vas do zdravja. Uradne ure od 9. ure zjutraj do 6. zvečer. V nedeljo samo od 12. ure do 2. popold.

PIVO! Vsak zamore napraviti izvrstno pivo sam doma na jako pripravi načla potom Bavarskega Beer-Extrakt, kateri je narejen iz pristnega hmelja in sladja (mais). Jedna konva (can) zadoštuje za 7 galon (60 steklenic) fine penete, od prave Bavarske se komaj razločuje, pivo ter stane samo \$2.10 z polno vred. Kedor enkrat to pivo pokuša, ne pije več druge. — Natančno navodilo pošljem v vsaki naravnem. Naročnikom prilažemo donar ali money order (ne privatnih čekov) ter navodilo: A. PRISTOTNIK, 875 E. 194th St., NEW YORK, N. Y.

Dr. Koler slovenski zdravnik. 638 Penn. Ave., Pittsburgh, Pa. Dr. Koler je najstarejši zdravnik specialista za Slovence v Pittsburghu. Zdravim te več kot 30 let bolne moške in ženske. Odravil sem te na tisoče in tisoče oseb in moram tudi vam. V zdravljenju raznih boleznih imam največjo izkušnjo. Nabin sem najboljša zdravila. Imam najboljši električni stroj za preiskavanje, potom katerega se vidi celo vaše telo kot na dlan. K meni prihajajo ljudje od blizu in daleč, da jih zdravim. Zdravim razne bolezni uspešno in naglo. Govorimo čisto slovensko. Moje cene so skromne. Znanstvenost privede vas do zdravja. Privede vas do zdravja. Uradne ure od 9. ure zjutraj do 6. zvečer. V nedeljo samo od 12. ure do 2. popold.

Obnovite naročnino na Prosveto, če vam je potekla.

Z ognjem in mečem.

ZGODOVINSKI ROMAN.

Poljski spisal Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

V domiljivi je vidi požar v Rozlogih, katere obkoljujejo divji prostaki, bolj zlodjem nego ljudem podobni. Njegovi koraki, so odmevali ob ljobnem stropu; njemu se je zdela, da zlobne moči že po Heleno gredo. Na nasipi se je oglašila tromba, ču, da nam ugase luči; njemu se je zdela, da čuje odmev Bohunovega roga; sobje mu zaklepečejo in roka nehoti seže po sablji. Oj! čemu je prevzel poslanstvo mesto Bihoveca?

To vznemirjenje opazi Redzijan, ki je spal, pri pragu. Vstane, mane si oči ter otrne ogle od goroče baklje. Na to hodi po sobi, da bi obrnil nase gospodarjevo pozornost.

Namestnik se je zatopil ves v svoje bolesterne misli ter se sprehal, budoč s koraki zaspane odmeve.

“Gospod! hej gospod!...” zakliče Redzijan.

Sekretski ga pogleda s steklenimi očmi! Naglo se prebudi iz zamišljenosti.

“Redzijan se li bojiš smrti?” vpraša ga.

“Koga? Kake smrti? Kaj pravite gospod?”

“Kdor na Sič potuje, ta se več ne vrne, pravijo.”

“Zakaj greste tje?”

“Moja volja je; naj te tudi to ne briga! Žal mi je le zato, ker si še otrok. Če tudi si premoten, z zvijačo se tam ne izumneš. Vrni se v Čehrin in potem v Ljubno.”

Redzijan se začne praskati po glavi.

“Gospod, smrti se res bojim, kdor se je ne boji, ta se tudi Boga ne boji. Le po njegovej volji živimo ali umrjemo. Da pa tako svojevoljno greste v smrt, imate vi greh, ne jaz; saj ste vi gospodar, jaz le služabnik. Zato pa vas tudi ne zapustim; saj nisem kmet, marveč plemič, če tudi ubog, vendar hrenpen močno po slavi.”

“Vidim, da si vrl služabnik; povem ti pa; če nočeš iti radovoljno, pojdeš pa na ukaz, ker mora tako biti.”

“Ko bi me tudi ubili, ne grem! Kaj! si mar domisljujete, da sem kak izdajca, ali kaj, da bi vas samega prepuščal smrti?”

To rekši dvigne Redzijan roki na oči ter začne glasno ihteti. Sekretski razvidi, da na ta način ne opravi nič. Strogo ukazati pa tudi ni hotel, ker se mu je fant smilil.

“Čuj!” reče mu čez nekaj časa, “pomagati mi dosti ne moreš; jaz pa tudi glave radovoljno pod meč ne bom položil. Lahko pa poneseš v Rozlogo pisma, za katera mi je bolj mar, nego za lastno življenje. Tam povej kneginji in knezom, naj takoj brez najmanjšega odlašanja spremijo gospodično v Ljubno, ker jih lahko vstaja prehitli. Skrbel boš, da se zares zgodi. Vajen posel ti zapram, vreden prijatelja, ne služabnika.”

“Pa pošljite gospod koga drugega. Pismo vsak lahko nese.”

“Koga imam, da bi se mogel zanesti nanj? Šteli ob pamet! Rečem ti le samo: Če mi rešiš svaokratno življenje; take dobrote mi še ne storiš, kakor jo pričakujem od tebe sedaj, ko grozno potir premišljenim, kaj vse se lahko zgodi ter mi bolestri pot zaliva moje čelo.”

“O za Boga! vidim, da moram iti; tako mi je po vas žal, da bi me prav nič ne razveselili, ko bi mi tudi darovali ta okovani pas.”

“Pas dobiš; glej samo, da vse dobro opraviš.”

“Nočem pasu, da mi le dovolite z vami iti.”

“Jutri se vrneš v čakji, katero gospod Grodzicki pošlje v Čehrin. Od tam se brez odloga in počitka napoti naravnost v Rozlogo. Kneginji ne smeš povedati, kaj mi preti, tudi kneginji ne samo naroči jima, naj takoj, boditi tudi na konjih, odjezdite v Ljubno, če prav brez vse prtljage. Tu imaš denarni pas, pisma pa takoj napišem.”

Redzijan pade namestniku k nogam.

“Moj gospod, ali vas res ne bom več videl?”

“Kakor Bog da, kakor Bog da!” odvrne dvignivši ga namestnik. “Pomni, da kažeš v Rozlogih veselo lice. Sedaj pa pojdi spat.”

Ostanek noči je porabil Sekretski, da je napisal pisma, če še povrh prav goreče molil, na kar je priletel takoj k njemu angelj miru. Med tem je noč obledela in svjet je pobelil ozka okna na vshodni strani. Nastajal je dan in žar jutranje zarje je zalesketal v sobi. Na stolpu in v gradu je jeho doneti jutranje: “Vstajaj!” Čez malo časa se pokaže v sobi Grodzicki.

“Gospod namestnik! čakje so pripravljene!”

“Tudi jaz sem že pripravljen,” odvrne mirno Sekretski.

X

Urne čakje so smuknile po vodi, kakor latavice, nsoč mladega viteza in njegovo usodo. Radi velike vode “Porohi” niso bili posebno varni. Čakje so drknile mimo Šuršek in Lohane; sredi val jih prenese čez Vranovo zaporo; odrgale so se nekoliko stene na Knijažu in Strelči, kjer pa so se le pobrusile, ne pa razbile; naposled ugliedajo v daljavi pene strašnega Nenasita. Tu je bilo treba izstopti ter vleči čolne po suhem dalje. To delo je bilo dolgo in težavno; trajajoč navadno ves dan. Na sredo je najbrž vsled davnih takšnih prevlačanj ležalo na bregu veliko hloedov, katere so podlagali pod čolne, da so se lotje dali rinuti po zemlji. V vsaj okolici in na stopi ni bilo videti žive duše, na neki ni jedne čakje, ker gospod Grodzicki nobene ni pustil mimo Kudaka, da bi odrgal Zaporozke od ostalega sveta. Tišina je vznemirjal samo šum valov ki so buvali ob Nenasitove skale. Ves čas, ko so ljudje vlačili čolne, ogledoval si je Sekretski to čudo prirode. Strašen pogled se mu je razprostil pred

oči. Čez vsa rečno strugo je ležalo povpred sedem skalnatih grebenov, štrlečih iz vode, črnih, škrbinastih od valov, ki so se zaletavali vanje, delajoč si prehod. Reka je butala z vso močjo ob to kamenje ter odbijala se ob nje, da se je kar penila. Napenjala je sila, da bi jih preskočila, kakor splašen konj. Toda odbita še enkrat, je grizla, rekel bi z bobmi skale, predno je mogla prodrati predore, zvjajala se onemogelje ježi, pripravljaje se na novi naval. Skakajoč v stebrih kvikih, je vrela, kakor krop, rohnela, kakor divja zver. In potem znovič grom, kakor strel iz topov, kakor tuljenje črede volkov, rohnenje, prizadevanje, a pri vsakej groblji ona in ista vojska, oni in tisti zamet. Nad propadi si čul pšči vršič, prestrašeni te prikazni, med grobljami turobne sence skal, dregetajoč nad tem vrtnecem v podobi zlobnih duhov.

Ljudje so vlačili čolne. Če tudi vajeni temu, so se pobožno križali, svarač namestnika, naj ne hodi preblyzlo obrežja. Govorili so, da se mu zmeša um, kdor predolgo zre v Nenasitove vrtnice. Trdili so, da se časih stezajo iz vrtnice dolge, črne roke, ter love neoprezneže, ki pridejo preblyzlo. Potem se čuje strašen smeh iz brezna. Po noči Zaporozki celo čolnov niso hoteli vlačiti mimo.

V “bratovstvo” na Nižu niso sprejeli za uda nikogar, kdor ni upal “Porohi” sam v čolno preplavati. Skozi Nenasit niso šli nikogar, ker njegove skale nikdar ni pokrivala voda. O jedinem Bohunu so prepevali slepci, da je šel tudi čez Nenasit; vendar tega nihče ni verjel.

Prevlačevanje čolnov je trajalo že skoro ves dan; sedaj je začelo zahajati, ko je namestnik zopet sedel v ladjo. Zato pa so lahko preskočili dalje pragove, ko so bili popolnoma pod vodo, ter priplesali na “tibc dolinske vode.”

Potoma je videl gospod Sekretski na kučkaskaj meji velikansko mogilo iz belih kamenov, katero je knez ukazal nasipati na sponin svoje bivanja tukaj; o njej mu je gospod Bogoslav Maskevič pripovedoval že v Ljubnem. Od tod že ni bilo daleč na Sič. Ker pa namestnik ni hotel veslati po noči v čertomeljski blodnjak (labirint) sklenil je prenočiti na Hortici.

Hotel je tudi srečati poprej kako Zaporozko dušo ter po njej naznaniti, da poslanec prihaja, ne pa kdo drugi. Otok Hortica je bil popolnoma prazen; to je močno osupnilo namestnika. Vedel je od Grodzickega, da je tam vedno stala kozacka vojska od onega časa, ko so ga poplavili Tatarji. Sam je šel z nekoliko ljudmi precej daleč od brega; vsega otoka ni mogel prehoditi, ker je bil dolg čez jedno miljo, in je ženastajala noč, ki je obetala biti temna in neprijetna. Vrnc se toraj k čakjam, katere so med tem izveliki na pesek ter zapalili ognje, da bi se branili konjarjev.

Polovica noči je minila. Vojski in brodniki so zaspali pri ognju. Čule so le straže in ž njimi namestnik, ki je po odhodu iz Kudaka prišel popolnoma ob spanje. Čuti tudi, da ga prevzema vročina. Časih se mu zdi, da čuje bližajše korake iz globelij otoka, zoper nekatere čudne odmeve, podobne daljnemu meketanju koz. Misli si da ga le sluh mami.

Že skoro ob svitu stopi predenj naglo temna postava.

Bil je načelnik straže.

“Gospod, prihajajo!” reče kratko.

“Kedo?”

“Gotovo Niževci. Kakih štirideset jih bo.”

“Dobro. To ni veliko. Zbudite ljudi! Ognj prižgite.”

Vojski takoj skočijo po konci. Z ognjišč se je kmalo prikazal plamen, ki je razsvetil čakje in peščite vojakov gospoda namestnika. Tudi ostale straže prihitke k tolpi.

Med tem so se čuli koraki trume ljudi; koraki so se bližali iz daljave, od koder se slisi osorno vprašanje:

“Kdo je na bregu?”

“A kdo ste vi?” odvrne stražnik.

“Odgovori, vrazji sin, če ne, vprašam te s samokresom!”

“Njegova visokost, gospod poslanec, svitlega kneza Jeremije Višnjeveckege k atamanu koševemu,” odvrne z razločnim glasom stražnik.

Glasovi v tolpi umolknejo; brž ko ne so se posvetovali.

“Ni le sem!” zakliče stražnik. “Ne bojte se! Poslanec ne poblija, pa tudi poslanec ne ublija nikogar.”

Znovič zadone koraki in čez malo časa se prikaže nekoliko ljudi iz sence. Po črno-rujavej polti, nizke rasti in kožuhih, z volno na vrhu, spozna namestnik pri prvem pogledu, da so večinomna Tatarji. Kozakov je bilo le nekoliko vmes. Po glavi gospoda Sekretskega spreletli kakor blisk misel, da se je moral Hmelnicki že vrtni iz Krima, ker so Tatarji že na Hortici.

Tolpi je načeloval star Zaporozec, velikanske rasti, divjega in surovega obraza. Približavši se k ognjišču, vpraša:

“Kdo je poslanec?”

Silen smrad žganjice se razširi naokrog. Zaporozec je bil brez dvoma pijan.

“Kdo je poslanec?” vpraša še enkrat.

“Jaz sem,” odvrne ponosno Sekretski.

“Ti?”

“Kaj sem ti mar brat, da me tikaš?”

“Znaj surovež oliko,” začne pojasnovati stražnik. Govori se: “Jasni velemožni gospod poslanec!”

“Na vislice z vami, hudirji! Pojdite k Abrahamu vsi jasni velemožni sinovi! Po kaj idete k atamanu?”

“Po tem ne povprašuj! Vediti pa, da zavisi na tvojem vratu, če ne dospem v pravem času iz tolpe.”

V tem trenutku se drugi Zaporozec pririje iz tolpe.

“Mi tu po atamanovem ukazu stražimo,” je dejal, “da bi njih Lahov ne prišel semkaj; imamo naročeno vsakega zvezati, kar bomo tudi storili.”

Deseti brat.

ROMAN.

Spisal Josip Jurčić.

(Nadaljevanje.)

Ali preden je Krjavelj prijel kupo, da bi radodarnemu sosedu odpil, se prigrudi nekaj, da je moral oči drugam obrniti, da si je bil že suhoten po grlu skozi doli. Deseti brat, njegov prijatelj, se je ravno v tem trenutku spel izza mize, zrastle za pedenjš vije, kakor je bil sicer velik, strahovito gledal okrog dveh pivcev:

“Ti Miha izpod Gaja, nisi vreden, da za mizo sediš! Ti si odel, tebe bomo dali h konjederki v službo, vrgli te bomo na smeti, če se brž ne pobereš vun! Vun!”

Tisti, ki mu je to veljalo, in njegov sosed, sta vzdignila glave pokonci. Priletetu Mihi so se pomnožile gube na licu in barva se je izpremenila v zeleno, ko je videl, da ga podi Martinek van. Obledel je iz jeze in sramote, da ga hoče tak človek izzirati iz družbe, in ga ni bilo volja iti; nasproti pa je bil toliko babjavren, da se je bal preprija z desetim bratom, ki bi mu lahko naspravil, da mu bodo krave imele krvavo mleko in drugih otrokov veliko. Tudi ga je morda vseh toliko pekla, da ni niti žel, niti ne precej odgovoril, zakaj ne gre.

“Ali si me slihal, kaj sem dejal?” vpilje Martinek.

“Pa zakaj?” vpraša Miha s svojim zoprnim glasom.

“Zato, ker smo tukaj sami poštenti ljudje, ti pa si mreina pasja, oderuh! Ti pojdi h konjederce in rabeljnomo za hlapes; ne pa med poštene može za mizo!”

Poglejte, možje — se obrne deseti brat do drugih — “tukaj sem dolgo poslušal, kaj imata ta dva, in Bog oče me udari, če sem še kaj takega slihal. Za štiri tedne odloga prosim vaš sosed Francelj. Vsi veste, da temu hudirju denarja ni treba. Pa zakaj tako terjate, da se še z jokom ne da preprostiti? — zakaj Francelj je res jokal pod pestmi, le pod oči ga pogledite! Zato, ker tu meni domačijo prodati, ker ve, da ga bodo potlej vzeli v vojske in da bo potlej lahko hodil za njegovo deklico v svojem šestdesetletnem letu, palica ga popelji! Kaj počnemo z njim? Ali ni prav, da se kar najhitreje izkida izpred nas?”

“Aha, dobro govoriš Martin!” se oglasi Krjavelj in izpije kozarec.

Drugi možje pa so molčali na Spakove vprašanje in sicer iz raznih razlogov. Krmar Obrščak se ni hotel Mihi zameriti, če manj pa desetemu bratu, ker je dobro vedel, da, če z enim potegnem, drugega ne bo več blizu. Izmed pivcev pa je bil eden Mihi v rodu po krvi, drugi pa po mojni; torej sta se oba namuzavala tako, da se ni vedelo, ali odkimavata ali pritrjujeta.

“Vun bom šel, ali berači me ne bodo podili!” pravi Miha.

Deseti brat pa je stopil izza klopi in z močjo, kakor da ne bi bil nihče pričakoval v njegovih bošenih udih, ubere Miha za vrat in ga zlahka izvleče izza mize do vrat ter ga suna vunkaj.

Krmar, ki se pri vsem tem ni ganil, je dejal zdaj: “Prav, saj ta skopuh ne da tako dosti več skupiti kot nič.”

Kakor bi se ne bilo nič zgodilo, se usede Martinek zopet za mizo.

“Nič se ne boj, Francelj, pa vesel bodi, plačala bova tvoj dolg, hiša ti ne bo prodana in nevesto boš imel. Jaz vem za zaklad; drevi ob pol desetih bodi v Lezecu; na krišiču posesti, da jaz pridem —” pošepeta Martinek mladeniču na uho, udari potem ob mizo in ves izpremenjen zavpaje: “No, kaj ste umolknil? Poprej ste godli in klopotali, da so me po eni plati ušesa bolela. Zdalj kaj kdo kako obaltno zari, da se nam kri razgreje. Le pijte, danes je moj dan, jaz vam dam zanj, kolikor more kdo piti.”

“Martinek, jaz bi rad nekaj vprašal,” pravi Matevžek.

“Le migaj z jezikom, pa se ti bo govorilo. Vse se sme vprašati, samo to je druga reč, ali se če odgovarjati ali se neče,” odgovori deseti brat.

“Glej, ljudje pravijo, da ti hudir sam — Bog nas varuj in sveti križ božji — donša denar, zato se ti ga nikoli ne zmanjka,” pravi Matevžek.

“V kakani postavi pa dohaja k meni, ali v mačji koži, ali s kozlovo brado, ali z osovolskv kolovico? Kaj pravijo?” odgovori deseti brat in se tako zasmeje da je bila Matevžka res misel za resnico verjeti, kar je vprašal v šal.

“Polusedmo brazdo pod zemljo ga ima vrag zakopanega — tako so včasih pravili — in ti ga menda najdeš, zato ker si deseti brat.”

“Tako, pravijo? Ali ti verjameš ali ne verjameš?” vpraša Martin s smehom.

“Ravno to sem te hotel vprašati, ali smem verjeti ali ne. Dejal sem, če boš ti potrdiril, i nu, potlej bi utegnil drugake misliti. Na tiste coprne babe, rojenice, strahove in mlitice, ki nazaj zahajajo, jaz ne verujem, ker jih sam še nisem videl. Hudir mora pa vendar biti, saj je v štiridesetdanakem postu Boga izkušal; v tej izkušnji se pa tudi vidi, da ima denar pod oblastjo, ker je obetal tačas bogatije in lepoteje veselivega sveta. Zato sva se že z njo onidan menila — pa Martinek, če ne boš zameril, da ti naravnost povem?”

“O, nič se me ne boji Tebe ne ugriznem, ko bi že tudi koga.”

“Nu! — z njo sva se menila o tebi in sva ugibala, kje toliko denarja dobiš, da tako rad daješ za vino, beračem pomagaš in da se čudno vidi.”

“Kako je to, da sem sam razcapan in on av, jeli?”

“I nu res, da si še čevljev ne privoščiš, čeravno bi lahko take nosil, ki bi bili gori do pregiba.”

“Mari do podpazuhe,” se zasmeje Martin, “ali čakaj, bom še jaz eno vprašal: ali veš, kaj je deseti brat?”

“To je res, da vem,” odgovori Matevžek. “Ali ti, Martine, nisi tak kakor drugi deseti bratie, o katerih pripovedujejo stari ljudje. Ko so se moja rajna mati možili, je bil tudi tak prišel na svatovščino kakor ti, ves neumen pa vsegavež. Pa nihče ni vedel, kdaj je stopil v hišo, naenkrat je stal tam pri godčevski mizi. Tačas je moji materi prerokoval, koliko in kakovs otroke bodo dobili, in vse se je zgodilo, kar pričša, da je bil res deseti brat. Pa ko se je klobas in plečeta najedel in nekaj nabral v malho, ni ga bilo več videti v tem kraju. In kdor ve še o kakem desetem bratu povedati, vsak pravi: prišel je in šel.”

“Kaj sem pa jaz?”

“Jej tega ne pravim, da nisi deseti brat, jaz menim le, da si drugačen kot so drugi taki, zato ker imaš denar, ki ti ga sam vrag bruhja iz sebe, ali vеди ga Bog, kje ga dobiš.”

“Nič naj te ne skrbi,” odgovori Martinek nekaj resnobneje.

“Če misliš, da sem koga okradel, izkaži mi, če sem koga opeharil, naj me toži; če je pa pošten denar, pa bodi tiho! Glej, cesarska podoba je gori vrezana na tej petijetki kot na tvoji, zato pij, hudirja! Ko bi tudi vragov denar pil, kaj zato? Vino je božji dar iz Obrščankovega soda.”

Toda Matevžekovega sosedu, ki mu je pijača napita stala, je stesnilo nekaj čudno po vseh udih, ko je nesel kupa na usta, zakaj verjel je na žive in mrtve, da je to vino res plačano s podzemjskim škrtovim denarjem. Ker je mislil, da bi utegnili ostati v

želodecu ali kake gliste zaroditi v njem, je zll po obradku in naravniku pol kupe in le drugo polovico je izpil. Matevžek pa ga je bil dobil že nekaj v glavo, zato se ni bal samo čisto nobene vinske vrazine, temveč je celo hotel pogovor z desetim bratom dognati, zakaj dolgo si je že obetal, da mora slišati neke čudnosti in nenavadnosti razjasnjene iz Martinkovih ust samih.

Naročniki! Pozor!

Poštni zakon zahteva, da je vsa naročnina plačana vnaprej. Znamenje (November 30-18) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da se vam lista ne vstavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljena, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, pošite nam dopisnico stari in novi naslov.

Najši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri njih lahko plačate naročnino.

Z novim letom bo naročnina povišana in sicer iz \$3.00 na \$4.00. Sedaj je še čas, da se naročite po stari ceni. Na delo!

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA",

2657 S. Lawndale Ave.,

Chicago, Ill.

NAZVANILLO IN ZAHVALA.

Naznanjam žalostno vest, da je neljubna smrt pobrala našega sobrata

JAKOBA FARAONE

Umrl je dne 19. oktobra. Pokoj pa smo ga na dne 21. oktobra na katoliškem pokopališču. Bil je bolan le šest dni na epidemični bolezni influenci, katera mu je prebrgala nit življenja. Pokojni je bil doma iz vasi Oslice na Gorenjskem. Tukaj zapušta ženo in tri otroke v starosti 3½ do 9 let v West Virginiji pa eno sestro. Bil je dober član društva "Prvi Maj" šte. 331 SNPJ. In tudi pomohil ustanovitelj društva. Hvala vsem kateri so kaj pomagali pri boleznih in pri pogrebu. Spavaj mirno dobri oči in soprog, katere si nas zapustil še v lepi moški starosti 43 let svojega življenja. Naj ti bude lahka svobodna ameriška zemlja.

Zaljujoci ostali: Marija Faraone, soproga, Jožef, Mary in Ludija, otroci.

Vimenu celega društva izreka mo naše sožalje. Anton Kočvar, tajnik, Seminole, Pa.

NAPREDEK

"Prosveta" plše za blagostanje ljudstva. Ako se strinjajo z njenimi idejami, podpiraj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. — V zalugi imam vse za vsakdanje potrebščine po zmerni ceni.

ANTON ZORNIK, Herminie, Pa.

POTREBUJEMO

izučene mesarje za razna dela v mesnici.

Najboljša plača.

Pridite za delom in se zglasite pri:

SUN PACKING CO.

1912 Spring Garden Avenue,

North Side, Pittsburgh, Pa.